

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Marek Pučalík

Umělecký mecenát křižovnického velmistra

Františka Matouše Böhmba (1722 – 1750)

**Grand Master of the Knights of the Cross František Matouš
Böhmb (1722–1750)**

as Patron of the Arts

Autoreferát disertační práce

Praha 2013

A) Úvod

„... a los nepadl na Matěje, ale na Matouše...“¹ Tak vysvětlil diarista vídeňské komendy vstup tehdejšího převora pražského konventu na piedestal vysokého preláta Království českého o svátku sv. Anežky 2. března 1722. Co se týče charakteristiky jeho povahy, lze ji vyčíst z denních zápisů, obzvláště z popisu slavností. Mnohé nasvědčuje tomu, že oslavy neměly jen panegyrický a rituální charakter a že si nový velmistr záhy získal svou zřejmě vlídnou povahou oddanou náklonnost řádových spolubratří. Dokládá to záznam k roku 1730, kdy na den zvolení, „jsme všichni zvolali ‚vivat‘, protože nás otcovsky vede a všem je otcem“.² Možná, že později jeho laskavost vedla dokonce i k uvolnění řádové disciplíny, protože jeho nástupci Julius Waha a Antonín Suchánek se museli snažit zavést řád domácí kázně. Stejně jako jeho předchůdce Beinlich podporoval studium a učenost v řádu, jež se projevíly mimo jiné rétorikou nebo figurální poezií, sloužil k tomu i institut korepetitorů pečující o studující řádový dorost. Jako podporovatel učenosti je uveden Böhmb na tezi P.°Karla Schleicherta, obhajované 1726 na Karlo-Ferdinandově univerzitě. Šlo o Theses ex Universa Aristotelis Philospophia..., ke které uhradil Böhmb vydání velké mezzotinty s vyobrazením Klanění tří králů, tedy řádového svátku, provedené augsburským rytcem Georgem

---

¹ Neznačená a nepaginovaná kronika vídeňské komendy uložena v archivu komendy ve Vídni. Zde míněno jako parafráze na biblický text o Matějově volbě losem. Sk.1, 26.

² NA ŘKř, kniha 217, diarium k 2. březnu 1730, nepag.

Kiliánem.³ Františka Matouše je třeba v následující práci nahlížet jako generála řádu duchovní rytířské instituce a zároveň jako preláta, jenž se mimo hmotné zabezpečení komunity, z čehož vyplývá umělecké mecenášství, projevoval především jako duchovní, což mimo obvyklý řeholní život spojený s bohoslužbami dokládají mnohá papežská privilegia odpustků pro řádové oltáře i stavby.⁴

Sledovaná disertační práce má být pokusem ke zviditelnění kdysi význačného velmistra a generála, který nepřízní času poněkud zapadl do tenat doby. Před několika lety mě na zmíněné téma přivedl Mojmir Horyna, kterému byla známá postava Böhmbova, především ze součinnosti s Kiliánem Ignácem Dientzenhoferem. Když jsem původně zamýšlel psát doktorskou práci na barokní mecenát velmistru řádu, sám mi vybral pouze dotyčného.

Z počátku je nutné uvést čtenáře do stručné historie českého řádu křižovníků s červenou hvězdou, abychom se poté důkladněji dostali do století sedmnáctého, kdy byl řád zasazen mezi řády rytířské (*ordo militaris*). Ostatně s novými konstitucemi 1675 se již závazně nazýval *Sacer Ordo militaris cum rubea stella ad pedem pontis Pragensis*. Otázka „rytířství“, v^ojehož duchu spolu se špitálnictvím probíhal život „ad pedem pontis“, by zasluhovala většího rozboru. Jisté ovšem je, že⁵ přiznaná řádová rytířskost nošením mečů a „leripipiů“ jako u

---

³ FECHTNEROVÁ 1974, 486.

⁴ NA ŘKř-L

⁵ SVATOHOR 1927, 8.

maltézských,⁶ se poprvé v řádu vyskytuje už v listině kardinála Harracha z 20. července 1645, poté v listině Inocence X. z 10. března 1646,⁷ aby byla zanesena později do zmíněných konstitucí. Doba 18. století započne velmistry Frachimontem a Beinlichem, kteří otevřeli cestu Böhmbovi, jemuž byla vyměřena dlouhá doba generalátu za panování Karla VI. a částečně Marie Terezie. Poněvadž sledovaná doba vrcholného baroka stran Böhmba nebyla doposud uspokojivě zpracována, bylo zapotřebí zejména pomocí pečlivě vedených denních záznamů, znovunalezených plánů k řádovým stavbám a dostupné literatury učinit touto prací sondu a zhodnocení kulturní historie křižovníků s červenou hvězdou za života tohoto významného velmistra s nutnými přesahy.

B) Cíle bádání

- 1) Získané poznatky posloužily k poznání osobnosti generálního představeného pražských křižovníků s červenou hvězdou v době vrcholného baroka.
- 2) Studium pramenů a dostupné literatury se vytvořil mnohostranný pohled na „všednodennost“ jak řeholních členů s jejich velmistrem, tak pražské, respektive české církevní společnosti.

---

⁶ Sicut Cruciferi Hierosolymitani-quam plurimi enim nobile set generosi. In: SVATOHOR 1927. Leripipia byla pokrývka hlavy.

⁷ Dle Bělohlávka z archivu na Hradišti č.I.B I.7. obě listiny. In: SVATOHOR 1927, 8.

3) Úkolem práce je také nastínění spolupráce řeholních subjektů na území Prahy.

4) Zkoumá se zde i vzdělanost členů řádu křižovníků, chod špitálů, hudební produkce, a to vše má směřovat k ucelenému představení mecenátu zmíněného generála.

5) Výsledkem práce je seznámení veřejnosti s Františkem Matoušem Böhmbem, jenž se dá směle přiřadit k ostatním zemským prelátům, významným osobnostem své doby, kteří podporovali rozvoj umění a věd.

C) Metodika bádání

Způsob řešení této velké dobové fresky se opírá hlavně o dochované archiválie z fondu křižovníků s červenou hvězdou v Praze. Většina let Böhmbova velmistrovského úřadu je doprovázena denními záznamy velmistrovských sekretářů, jež jsou tudíž velmi cenným zdrojem informací nejen o chodu konventu „ad pedem pontis“, ale také pražského prostředí či řádových působišť v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a ve Vídni. Bylo ovšem nutno provést překlady vesměs latinských textů, k čemuž bylo nutno znát církevní prostředí a specifické řeholní zvyklosti zejména v oblasti liturgie, ale i součinnosti s ostatními řády i světskými institucemi. Mimo diaríí pisatel užil i jiných archivních fondů, uložených buď v dalších mimopražských archivech (Jindřichovice, Karlovy Vary), tak fondů řádových uložených v řádových domech (Praha, Vídeň). K těm patří prameny narativní povahy (kroniky) a dochovaná dobová

korespondence. Z literatury měla velkou důležitost díla autorů převážně německy mluvících oblastí, zabývajících se kulturní historií, dějinami řádů, monografická díla o umělcích a též řada drobnějších statí ze sborníků a různých periodik. Metodika zpracování předložené doktorské práce je interdisciplinární, poněvadž vedle architektury, sochařství a malířství se zde věnují hudbě, špitálnictví, zábavě i gastronomii, což vše neoddělitelně patřilo ke klášternímu životu. Hlavní těžiště přípravy spočívalo v nutné kritice textů jak pramenné, tak literární povahy a zároveň v nespočetných konzultacích s různými odborníky nejen na poli dějin výtvarné kultury. Mnohá textová část je možná poznamenána poněkud archaickým stylem vyjadřování, což je ovšem ovlivněno neustálou prací s latinským, případně německým textem.

D) Obsah a struktura práce

Doktorská práce se skládá z několika kapitol a řady podkapitol.

Začíná již 17. stoletím, dobou velmistra Jana B. Valdštejna, za něhož byl řád povýšen mezi rytířské řády, a tudíž se začínal ubírat novou cestou ve své reprezentaci, i když původní hospitální složka se neustále rozvíjela, zejména za velmistra Jiřího I. Pospíchala. Tito velmistři, částečně ještě z doby postulace (Harrach, Valdštejn) a další jako Pospíchal, Frachimont a Beinlich, připravili pevnou půdu pro Františka Matouše Böhmba, jemuž byla prozřetelností vyhrazena

dlouhá doba úřadu (1722–1750), kterou vyplnil jak vynikajícím vedením řádu, tak uměleckým mecenátem.

Kapitoly disertace

1. Nová doba s novým řádem aneb Umění jakožto vyjádření řádové identity od velmistra Valdštejna – Unus est Magister vester (Mt 23, 8)

1.1. Jiří Ignác Pospíchal a Jan Bedřich Valdštejn – obnova řádového ducha

1.2. Stavební i jiné aktivity druhé poloviny 17. století

1.3. Jan František Frachimont z Frankenfeldu a Martin Konstantin Beinlich – rozkvět řádu

1.4. Nástup vrcholného baroka za velmistra Martina Konstantina Beinlicha

1.4.1. Beinlich, kultivovaný prelát na poli kulturním

1.4.2. Rozšiřování řádu

1.4.3. Uherská fundace v Prešpurku

1.4.4. Výtvarná kultura za Beinlichova generalátu

1.4.5. Stavba kostela v Kynšperku nad Ohří

2. Sochaři na řádovém zboží

2.1. Sousoší Nejsvětější Trojice v Karlových Varech

2.2. Brandl eum pingit

2.3. Závěr života Martina Konstantina Beinlicha

3. Převor František Matouš Böhmb

3.1. Volba velmistra na svátek sv. Anežky

4. Pražská korunovace Karla VI. v roce 1723

4.1. Pictor noster – Václav Vavřinec Reiner ve službách řádu

4.2. Práce na kupoli

4.2.1. „HOC SIGNUM ERIT IN COELIS“, „IN HOC SIGNO VINCES“

4.2.2. Svatá těla a ostatní relikvie

5. Chlum sv. Maří

5.1. Koncepce výzdoby poutního místa

6. Slavné osobnosti ve špitále sv. Františka ad pedem pontis

6.1. Mořic Adolf Sachsen-Zeits a ostatní preláti velmistra Böhmba

6.1.2. Významné osobnosti z velmistrova okruhu

6.1.3. P. Jan Jakub Höfner – děkan ze Schlaagenwaldu

6.1.4. P. Jan František Beckovský – řádový historik

7. Řádová hudba za velmistra Böhmba

7.1. P. František Ludvík Poppe (1671–1730)

7.2. Od masopustu k oratoriím a liturgii Svatého týdne

7.3. Oratoria

8. Náš Thaumaturg – Počátek Zpovědníkovy úcty v řádu

8.2. Stelifér, hlavní patron nositelů hvězdy – Nepomucenské oslavy u mostu v roce 1729

9. Město a vesnice na příkladech kostelů v Lokti a Klučenicích

9.1 Klučenice – kostel Narození sv. Jana Křtitele a Antonína Poustevníka

9.2. Děkanský kostel sv. Václava v Lokti

10. Rozšíření řádu „per Hungariam et Austriam“

10.1. Založení komendy sv. Josefa v Prešpurku a Franz Anton Pilgram

10.2. Vídeňská fundace komendy u Sv. Karla Boromejského 1733

11. Aedilis noster – Kilián Ignác Dientzenhofer ve službách křižovníků

11.1. Kryštof a Kilián Ignác

11.2. Novostavba kostela sv. Maří Magdalény v Karlových Varech

11.3. Ohradní zeď hřbitova

11.4. Nové panství Popovice a přestavba tvrze

11.5. Plány farních budov

11.6. Návrh na relikviářovou pyramidu

12. Steliferi a pražské slavnosti korunovace Marie Terezie v roce 1743

12.1. Generálovo zlaté jubileum profese s aplausem sedmi hvězd

12.2. Novostavba kostela sv. Mořice v Řevnicích

Závěr

Stavební plány

Seznam pramenů

Seznam zkratk

Seznam literatury

Internetové odkazy

Seznam vyobrazení

Obrazová příloha

Jak název disertace napovídá, je celá věnována osobnosti zmíněného velmistra, jemuž se autor věnuje od jeho narození, ke kterému je málo dokladů, stejně jako k jeho studiu i časnému životu v klášteře. Doba jeho působení jako faráře v Karlových Varech i za priorátu je již známa ve větší míře, díky diariím se ovšem ví nejvíce o jeho životě a skutcích téměř po celou dobu jeho generalátu.

Kapitoly jsou členěny logicky, jak zmíněno, od 17. století, aby byl čtenář uveden do poměrně složitého řádového prostředí, následuje uvedení velmistra do úřadu 2. března 1722, poté spolupráce s umělci, jsou zde i kapitoly věnované hudbě, sv. Janu Nepomuckému, o nových založeních v Prešpurku a ve Vídni a vše končí korunovací Marie Terezie na českou královnu v roce 1743. Úplný závěr je věnován ještě generálovu zlatému jubileu slibů roku 1745 a stavbě kostela v Řevnicích v roce 1749, kdy následně počátkem roku 1750 prelát zemřel.

E) Teoretický a praktický přínos práce

Přínosem disertační práce je obohacení a rozšíření vědomostí veřejnosti zpracováním části kulturních dějin barokní kultury v Praze, na které se podíleli i čeští křižovníci s červenou hvězdou, konkrétně s velmistrem Böhmbem. Předloženou prací se snad podařilo dokázat jeho schopnosti nejen na poli duchovním, ale i diplomatickém, právním a především uměnovědném. Velmi pozoruhodným přínosem zmíněného preláta je dosud nedostatečně zhodnocená oblast hudebních produkcí v kostele sv. Františka u mostu, jež, zdá se, naprosto dominuje celému období jeho velmistrovství, i když dlužno říci, že již částečně navazoval na muzikální tradici svých předchůdců.

Obdobným tématem se zabýval kolega Dr. Arkadiusz Wojtyła z vratislavské univerzity (*Idea ordo militaris w sztuce barokowej krzyzowcow z czerwona gwiazda*), který svoji doktorskou práci vydal v srpnu 2013, přičemž je antedatována dřívějším rokem. Proto jsem již nestihl na ni odborně reagovat. Doplnuji, že Dr. Wojtyła čerpal z mých bakalářské a magisterských prací, aniž by mě jako autora řádně citoval.

F) Seznam publikací

a) Studie v recenzovaných časopisech, kapitoly v kolektivních monografiích

PUČALÍK, Marek : Projekt k založení křižovnické komendy v Bratislavě a historické pozadí. In: *Ars (Časopis Ústavu dejín umenia Slovenskej akadémie vied)* 39, 2006, 213–225

PUČALÍK, Marek: Pohled do historie řádu křižovníků s červenou hvězdou. In: *Posel z Budče*, 2007, 22–30

PUČALÍK, Marek: Zachovaná díla z křižovnického konventu ve Vratislavi. In: *Slezsko perla v české koruně*. Helena DÁŇOVÁ / Jan KLÍPA / Lenka STOLÁROVÁ (eds.). Praha 2008, 51–55

PUČALÍK, Marek: Úcta ke světcům v Rytířském řádu křižovníků s červenou hvězdou. In: *Posel z Budče*, 2009, 3–10

PUČALÍK, Marek / VALEŠ Tomáš: Neues Feststellungen zum Prager Schaffen Franz Anton Maulbertschs. In: *Umění LVIII*, 2010, 158–163

b) Studie ve sbornících

„Ihr sehet nemlich einen Templ, desgleichen ihr vielleicht selten, oder vielleicht niemals gesehen“. Zur Ikonographie der wiener Karlskirche. In: *Orbis atrium, K jubileu Lubomíra Slavíčka*. Jiří KROUPA / Michaela ŠEFERISOVÁ LOUDOVÁ / Lubomír KONEČNÝ (eds.). Brno 2009, 557–578

PUČALÍK, Marek: Sv. Anežka Přemyslovna (1211–1282), zakladatelka řádu křižovníků s červenou hvězdou. In: *Církev, žena a společnost ve středověku. Sv. Anežka Česká a její doba*. Ústí nad Orlicí 2010

PUČALÍK, Marek: Nejsvětější Trojice uctívaná českými zemskými patrony (po 1654). In: Karel Škréta 1610–1674. Lenka STOLÁROVÁ / Vít VLNAS (eds.). Praha 2011, 22–23

TIBITANZLOVÁ Radka / PUČALÍK Marek: Anežské beatifikační oslavy v Praze. In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, 69–70

PUČALÍK, Marek: Škrétové, současníci a následovníci u pražských křižovníků. In: Karel Škréta (1610–1674): Dílo a doba. Studie, dokumenty, prameny. Lenka STOLÁROVÁ, / Kateřina HOLEČKOVÁ (eds.). Praha 2013, 289–300

c) Katalogová hesla

PUČALÍK, Marek: Portrét P. Jana Františka Beckovského Ocr. In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, 199

PUČALÍK, Marek: Uzdravení Elišky Přemyslovny. In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, 200

PUČALÍK, Marek : Uzdravení rytíře Tasa. In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, 201

PUČALÍK, Marek: Uzdravení paní Mladotové, manželky rytíře z Litomyšle. In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat.

výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, 202

PUČALÍK, Marek: Uzdravení Markéty, dcery Václava III. a Kunhuty, in: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, 203

PUČALÍK, Marek: Křižovnická Svatá konverzace. In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, 207a

PUČALÍK, Marek: Sv. Anežka Česká s křížem a lilií. In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, 207b

PUČALÍK, Marek: Sv. Anežka Česká žehná křižovníkovi u paty mostu. In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, 208

PUČALÍK, Marek: Založení křižovnického řádu. In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, 209

PUČALÍK, Marek: Sv. Anežka ošetřuje nemocného. In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, 216

PUČALÍK, Marek / STEHLÍKOVÁ Dana: Obrázek oltáře s Trůnem Boží Moudrosti, Pannou Marií a křižovnickými patrony. In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka

KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, 219

PUČALÍK, Marek: Lampa věčného světla. In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, 255

PUČALÍK, Marek: Sv. Hedvika před křížem. In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, 308

PUČALÍK, Marek: Anna Česká. In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, 319

d) Citace vlastních studií v odborné literatuře

Jiří KUTHAN / Jan ROYT: Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha. Praha 2011, **473, pozn. 947, citováno**: Marek PUČALÍK: Nejsvětější Trojice uctívaná českými zemskými patrony (po 1654). In: Karel Škréta 1610–1674. Lenka STOLÁROVÁ / Vít VLNAS (eds.). Praha 2011

Jan ROYT: Ikonografie Anežky České v průběhu staletí, In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, **46, pozn. 8, citováno**: Marek PUČALÍK: Sv. Anežka Přemyslovna (1211–1282), zakladatelka řádu křižovníků s červenou hvězdou. In: Církev, žena a společnost ve středověku. Sv. Anežka Česká a její doba. Ústí nad Orlicí 2010

Jan ROYT: Ikonografie Anežky České v průběhu staletí, In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, **47, pozn. č. 22, 30, 43 citováno**: Marek PUČALÍK: Ikonografie řádu křižovníků s červenou hvězdou (diplomová práce na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze). Praha 2003

Štěpánka CHLUMSKÁ: Oltář křižovnického velmistra Mikuláše Puchnera (tzv. Archa Puchnerova). In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, **193a (v seznamu literatury) citováno**: Marek PUČALÍK: Pohled do historie řádu křižovníků červenou hvězdou. In: Posel z Budče, 2007, 22–30

Štěpánka CHLUMSKÁ: Oltář křižovnického velmistra Mikuláše Puchnera (tzv. Archa Puchnerova) In: Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.). Praha 2011, **193b (v seznamu literatury), citováno**: Marek PUČALÍK: Úcta ke světcům v rytířském řádu křižovníků červenou hvězdou. In: Posel z Budče, 2009, 3–10

Tomáš VALEŠ: Mezi Brnem a Vídní. Umění a umělci ve Znojmě a okolí 1715–1815 (disertační práce na Filosofické fakultě Masarykovy Univerzity v Brně). Brno 2013, **119, pozn. 441 citováno**: Marek PUČALÍK : Ikonografie řádu křižovníků s červenou hvězdou (diplomová práce na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze). Praha 2003

Pavel PREISS: Reiner, Praha 2013, **294, pozn. 8, 28, 49, 83, 98 citováno**: Marek PUČALÍK: Ikonografie řádu křižovníků s červenou hvězdou (diplomová práce na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze). Praha 2003

Prameny

Prameny A – Matriky

SOA Litoměřice, Sbírka matrik, L 94/1, Lubenec, N, O, Z, 1654–1708, pag. 89.

Prameny B – Národní archiv Praha (NA) (ŘKř)

Diarium Domesticum Sacri Militaris Ordinis Crucigerorum cum rubea Stella. Conventus Pragensis..... pro Anno (1715–1724), karton 316

Diarium Domesticum Sacri Militaris Ordinis Crucigerorum cum rubea Stella. Conventus Pragensis... pro Anno (1727–1730), karton 316

Diarium Domesticum Sacri Militaris Ordinis Crucigerorum cum rubea Stella. Conventus Pragensis... pro Anno (1741–1747), karton 316

Diarium Domesticum Sacri Militaris Ordinis Crucigerorum cum rubea Stella. Conventus Pragensis... pro Anno (1751), karton 316

Diarium Domesticum Sacri Militaris Ordinis Crucigerorum cum rubea Stella. Conventus Pragensis... pro Anno (27. 4. 1725–31. 12. 1730), kniha 217

Diarium Domesticum Sacri Militaris Ordinis Crucigerorum cum rubea Stella. Conventus Pragensis... pro Anno (1731–1735), kniha 218

Diarium Domesticum Sacri Militaris Ordinis Crucigerorum cum rubea Stella. Conventus Pragensis... pro Anno (1736–1740), kniha 219

Volby velmistrů a jejich potvrzení č. 8–23, karton 6

Inventarium aller Kirchen Kleidungen, Wäsche (...) im Jahre 1798 (...), karton 291

Series supremorum generalium... , 1700–55, karton 212

Liber ecclesiae... III., kniha 150

Kostelní účty Chlum sv. Maří z let 1750/51–1768/69, karton 1355

Kostelní účty Chlum sv. Maří z let 1769/70–1780/81, 1796, karton 1356

Notitia Historica de Venerabili ac Gratiōsa statua B. V. Mariae cum Jesulo in Ecclesia S. Militaris Ordinis nostri Pragae ad pedem Pontis, kniha 163

Inventarium ecclesiae 1748 conscriptum „de picturis, statuis et reliquiis“, karton 223

Liber memorabilium commendae et hospitalis s: s: Martini et Leopoldi in Suburbio Regiae et Liberae civitatis Poseniensis, Sacri ac militaris ordinis crucigerorum cum stella rubea, kniha 162

Annotationes seu descriptiones de benedictione octo campanarum pro ecclesia s. Caroli Viennae: de consecratione ipsius ecclesiae cum majori ara: item de consecratione sex altarium laterit, ac tandem de primis solemnibus Divini officiis in ea ecclesia habita. A: 1737 et 38, karton 220

Anotatio primae solemnitatis publicae habitae in primo anniversario dedicationis ecclesiae s: Caroli Borromomaei in praesentia Augustissimae Aulae dominica 13 post Pentecosten Anno 1738, karton 220

Descriptio consecrationis reliquorum sex altarium, karton 32

Latinské gratulace velmistrovi dnes uloženy v Národním archivu, archivu řádu křižovníků, NA ŘKř, karton 2293 – Promluvy k vigílii Zjevení Páně

Elogium....., NA ŘKř, karton 488

Prameny B1 – Národní archiv Praha (NA) – Listiny (L)

Léta, kdy Španělsko a Rakousko, uzavřelo mír za vlády velmistra Františka Matouše Böhmba bylo vystavěno horní patro (pražského konventu), obnoveno dolní a zřízena zahrada; L – 859

1710, prosinec 12., Praha – špitál sv. Františka u paty mostu

Martin Konstantin Beinlich, nejv. A generální mistr rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou, uděluje Kristiánu Augustovi, kardinálu – knězi, arcibiskupu ostrihomskému (Strigoniensi), papežskému legátu, primasi a nejv. Kancléři Uherského království, vévodovi saskému atd., řádovou konfraternitu, čině ho účastným na všech zbožných skutcích řádu, zejména zásluhách v péči o nemocné chudé ve špitále. [...] L – 820

1723, srpen 27., Pražský hrad

Karel VI., císař římský, král uherský a český, potvrzuje inzerovanou listinu ostrihomského arcibiskupa Kristiána Augusta z 14. května 1723 (Prešpurk), kterou dává statuta velmistru křižovnického řádu Františku Böhmbovi, podle kterých má řád zpravovat špitál v Prešpurku, který založili a fundovali v tzv. Vesselenyho zahradě jeho předchůdci Jiří Szechényi a Leopold Kollonich. [...] L – 862

1732, únor 28., Vídeň

Karel VI., císař římský král německý, španělský, uherský a český, potvrzuje k žádosti křižovnického velmistra Františka Matouše, inserovanou smlouvu ze 7. února 1732 (Praha), kterou kupují velmistr a konvent křižovníků s červenou hvězdou u Pražského mostu od Johanny z Bünau, roz. hraběnky Bredové, za 55.000 zl. panství Popovice v náhradu za pole a pozemky za Poříčskou branou, které prodali Strozziho nadaci za 40.000 zl., k stavbě invalidovny. [...] L – 877

K odpustkům:

1725, červen 22., Řím

Papež Benedikt XIII. uděluje věřícím, kteří navštíví kostel sv. Jiří v Hloubětíně v pražské diecézi, který není pod řeholní zprávou (!), o neděli po svátku sv. Jiří od prvních nešpor do západu slunce a pomodlí se za svornost křesťanských knížat, vymýcení kacířství a povýšení církve, plnomocné odpustky, tato milost trvá 7 let. [...] L – 618

1726, srpen 21., Řím

Papež Benedikt XIII. uděluje věřícím, kteří navštíví kostel sv. Františka z Assisi rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou řehole sv. Augustina v Praze na den sv. Františka z Assisi od prvních nešpor do západu slunce a pomodlí se zde za svornost křesťanských knížat, vymýcení kacířství a povýšení církve, plnomocné odpustky, tato milost trvá 7 let. [...] L – 731

1726, srpen 30., Řím

Papež Benedikt XIII. uděluje všem věřícím ze špitálu sv. Františka řádu křižovníků s červenou hvězdou řehole sv. Augustina v Praze, nemocným či umírajícím, přistoupí-li ke zpovědi a přijímání nebo alespoň budou vzývat jméno Ježíšovo, plnomocné odpustky. Tato milost platí 7 let. [...] L – 549

1726, prosinec 19., Řím

Papež Benedikt XIII. uděluje věřícím, kteří navštíví farní kostel sv. Valentina v Praze od prvních nešpor do západu slunce a pomodlí se za svornost křesťanských knížat, vymýcení kacířství a povýšení církve, plnomocné odpustky, tato milost trvá 7 let. [...] L – 875

1730, leden 31., Řím

Papež Benedikt XIII. uděluje hlavnímu oltáři v kostele sv. Františka rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou řehole sv. Augustina v Praze (v kterémžto kostele se slouží 7 mší denně) pro Den památky zemřelých, jeho oktáv a pátek každého týdne právo privilegovaného oltáře. Tato milost platí 7 let. [...]. L – 732.

1732, květen 10., Řím

Papež Kliment XI. uděluje všem věřícím, kteří navštíví kostel sv. Prokopa v místě Karlík od prvních nešpor do západu slunce a pomodlí se za svornost křesťanských knížat, vymýcení kacířství a povýšení církve, plnomocné odpustky, tato milost trvá 7 let. [...] L – 550

Nominace protonotářů:

1701, listopad 22., Řím

Papež Kliment XI. ustanovuje Karla Pelleta, kněze z Prahy či pražské diecése, bakaláře teologie a licenciáta práv, papežským notářem bez práva nosit hábit a rochetu, uděluje mu výsady, vymezuje jeho pravomoc, aniž by byla poškozena výsadní práva papežských notářů podílejících se na komitivě. [...] L – 800

1714, září 15., Řím za branou Flaminiovou

Kajetán z rodu Sfortia, kníže Césarinský, z moci dané jeho rodu, papežem Pavlem III. bulou z 14. dubna 1539 (Řím) jmenuje Vavřince Antonína Freytaga z řádu křižovníků s červenou hvězdou, sekretáře kardinála – vévody saského, papežským protonotářem s právem nosit červenou a fialovou sutanu a klobouk a vykonávat pravomoc jako ostatní protonotáři, ne však protonotáři podílející se na komitivě: auditoru papežského soudního dvora nebo jiným odpovídajícím osobám. [...] L – 828

1715, srpen 21., Řím za branou Flaminiovou

Kajetán z rodu hr. Sfortia sv. Flory, vévoda signijský, kníže Césarinský atd., podle pravomoci udělené jeho rodu bulou papeže Pavla III. ze 7. května 1539 (Řím) jmenuje Františka Matouše Böhmba z řádu křižovníků s červenou hvězdou, faráře v Karlových Varech, papežským protonotářem (mimo skupinu notářů podílejících se na komitivě) s právem nosit rochetu a sutanu černé a fialové barvy a klobouk. [...] L – 829

Prameny C – Státní okresní archiv Sokolov se sídlem
v Jindřichovicích (SOkA)

Acta culmensia, quae ab ingressu meo in praeposituram iudicavi digna notatione. – FÚ Chlum S. M., 1945–1951

SÁDLO, Vojtěch: Poutní kostel na Chlumu sv. Maří, částečně strojepis, tisk i rukopis. – FÚ Chlum S. M., 1945–1951

Prameny D – Státní okresní archiv Karlovy Vary (SOkA)

SOkA, fond: Děkanský úřad Karlovy Vary, neinventarizováno. Farní kronika 1759–1945

Prameny E – Křižovnická knihovna v Praze

Jan František BECKOVSKÝ: Historia ordinis; rukopis v neuspořádané sloze (dosud nezpracováno)

nezpracovaná sloha s archiváliemi Jana Františka Beckovského (dosud nezpracováno)

Deník – Pospíchalův Deník, svázan roku 1736 s názvem: Diarium seu potius fragmenta diarii piissimae memoriae magni Pospíchal nostri, quo temporibus primis prioratus sui, partem propria manu, partem alia, ab anno 1661 usque ad annum 1680 inclusive posteritati reliquit, in quo multa secretiora Ordinis reperiuntur, quae sparsim et seorsim in diversis locis reperta in unud' collecta sunt anno 1736.

(Deník od 40. let minulého století nezvěstný, k dispozici strojopisový opis v křižovnické knihovně také z let 40.)

DÖRFEL 1651 — Friedrich DÖRFEL: S. Mariae Culm Das ist grindtliche Historia des Wunder Bildtnusses und Kirchen S.Mariae zu Culm... 1651

Prameny F – Farní archiv ve Vídni u kostela sv. Karla Boromejského

Liber memorabilium parochiae ad s. Carolum Borromaeum Viennae in suburbio vulgo Wieden (nezpracovaný archiv, nepag.)

Prameny G – ostatní archiválie

KUCHYNKA – sbírky: Rudolf KUCHYNKA, Soukromé sbírky obrazů – mladší (kartotéka sběratelů). Ústav dějin umění AV ČR Praha, odd. dokumentačních a sbírkových fondů, fond Rudolf Kuchynka

Státní ústav pro rekonstrukce památkových měst a objektů v Praze (SÚRPMO), Praha 8-Ďáblice, Kaple Nejsv. Trojice a sv. Václava, Stavebněhistorický průzkum. REML/LÍBAL/HORYNA/ZAHRADNÍK, Praha 1984

NIAVIS 1492 — Pavel NIAVIS: Historia occissorum in Culm 1492

Internetové odkazy

<http://www.izap.cz/izap/tursko>, vyhledáno 2. 3. 2013

Deus propter scelera populi sui mortuus /juxta illus Isaiae 53. V.8.
propter scelus populi meipercussi eum/ musicali dramate parentatus
in regia ecclesia Dresdensi / Deus propter scelera populi sui mortuus .
Typis Universitatis Carolo- Ferdinandae in Collegio S.J. ad S. Clem.
(1727) [http://katalog.slub-dresden.de/primolibweb/action/display.do?ct=display&fn=search&doc=TN_libero_mab2245615&indx=1&recIds=TN_libero_mab2245615&recIdxs=0&elementId=0&renderMode=poppedOut&displayMode=full&frbrVersion=&dscnt=1&vl\(174636822UI0\)=title&avglAC=1&frbg=&scp.scps=SemanticThirdNode&tab=default_tab&dstmp=&srt=rank&mode=Basic&dum=true&avgl-search-only-in=&tb=t&fromLogin=&vl\(freeText0\)=%22deus propter scelera populi sui mortuus devs propter scelera popvli svi mortvvs %3A juxta illud isaiae 53. v. 8. propter scelus populi meipercussi eum %3B musicali dramate parentatus in regia ecclesia dresdensi%22&vid=SEM](http://katalog.slub-dresden.de/primolibweb/action/display.do?ct=display&fn=search&doc=TN_libero_mab2245615&indx=1&recIds=TN_libero_mab2245615&recIdxs=0&elementId=0&renderMode=poppedOut&displayMode=full&frbrVersion=&dscnt=1&vl(174636822UI0)=title&avglAC=1&frbg=&scp.scps=SemanticThirdNode&tab=default_tab&dstmp=&srt=rank&mode=Basic&dum=true&avgl-search-only-in=&tb=t&fromLogin=&vl(freeText0)=%22deus propter scelera populi sui mortuus devs propter scelera popvli svi mortvvs %3A juxta illud isaiae 53. v. 8. propter scelus populi meipercussi eum %3B musicali dramate parentatus in regia ecclesia dresdensi%22&vid=SEM), vyhledáno 7. 5. 2013

Seznam zkratek

NA – Národní archiv

SOkA – Státní okresní archiv

SOA – Státní oblastní archiv

ŘKř – Řád křižovníků s červenou hvězdou (fond NA Praha)

Literatura

(zde je uveden jen výběr základní literatury z disertace)

BECKOVSKÝ 1707a — Jan František BECKOVSKÝ: Prvý sloup nepohybného základu katolického živobytí. Víra. Praha 1707

BECKOVSKÝ 1707b — Jan František BECKOVSKÝ: Druhý sloup nepohybného základu katolického živobytí. Naděje. Praha 1707

BECKOVSKÝ 1708 — Jan František BECKOVSKÝ: Třetí sloup nepohybného základu katolického živobytí. Láska. Praha 1708

BECKOVSKÝ 1880 — Jan BECKOVSKÝ: Poselkyně starých příběhův českých, díl druhý, k vydání připravil Antonín REZEK. Praha 1880

BĚLOHLÁVEK 1928 — Václav BĚLOHLÁVEK: Decantatus Bohemiae historicus, In: Od Karlova mostu, I, 1928.

BĚLOHLÁVEK 1929 — Václav BĚLOHLÁVEK: Křižovníci a uvedení trinitářů do Čech. In: Od Karlova mostu, II, 1929

BĚLOHLÁVEK 1930a — Václav BĚLOHLÁVEK: Pašijové hodiny. In: Od Karlova mostu, III, 1930

BĚLOHLÁVEK 1930b — Václav BĚLOHLÁVEK: Faráři z doby „Temna“. In: Od Karlova mostu, III, 1930

BĚLOHLÁVEK 1931 — Václav BĚLOHLÁVEK: Křižovníci na královském hradě v Budíně. In: Od Karlova mostu, IV, 1931

BĚLOHLÁVEK 1933 — Václav BĚLOHLÁVEK (ed.): Kniha památní na sedmisetleté založení českých křižovníků s červenou hvězdou (1233–1933). Praha 1933

BĚLOHLÁVEK/HRADEC 1930 — Václav BĚLOHLÁVEK / Josef HRADEC: Dějiny českých křižovníků s červenou hvězdou. Praha 1930

BIENENBERG 1786 — Karl Joseph Ritter von BIENENBERG: Analekten zur Geschichte des Militaerkreuzordens. Prag und Wien 1786

BLAŽÍČEK 1958 — Oldřich J. BLAŽÍČEK: Sochařství baroku v Čechách. Praha 1958

BUBEN 1996 — Milan BUBEN: Rytířský řád křížovníků s červenou hvězdou. Praha 1996

BUBEN 2002 — Milan BUBEN: Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích, I. díl. Praha 2002

CIRGLOVÁ 1999 — Kateřina CIRGLOVÁ: Johann Jakob Eberle (diplomová práce na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze). Praha 1999

ČAPEK 1926 — Rudolf ČAPEK: Maria-Kulm. Eger 1926

ČERNÝ 2001 — Zbyněk ČERNÝ (ed.): Elias Dollhopf (1703–1773) barokní malíř západních Čech. Cheb 2011

FIBIGER 1706 — Michael FIBIGER: Dissertatio de ortu et Progressu Sacri Militaris Ordinis Crucigerorum cum Rubea Stella Anno 1707 conscripta, Controversia super edendo libro de Ortu et Progressu Ordinis Nostri a magistro Wratislaviensi D. Fibiger de Anno 1706 (Klementinum, sign XXIII C5/9)

FUKAČ 1994 — Jiří FUKAČ: Die Oratorienaufführung bei den Prager Kreuzherren mit dem roten Stern als Typ lokaler Musikfeste. In: Sborník prací Filosofické fakulty Brněnské univerzity. Brno 1994

HAMMERSCHMIED 1723 — Florian HAMMERSCHMIED: Prodromus gloriae Pragenae. Pragae 1723

HERAIN 1915 — Karel Vladimír HERAIN: České malířství od doby rudolfínské do smrti Reinerovy. Příspěvky k dějinám jeho vnitřního vývoje v letech 1576–1743. Praha 1915

- HOFMANN 1898 — Josef HOFMANN: Die Barocke in Nordwest-Böhmen. Karlsbad 1898
- HORYNA 1973 — Mojmír HORYNA: Pražská retábllová tvorba mezi léty 1680–1730 (disertační práce na Filosofické fakultě University Karlovy v Praze). Praha 1973
- HORYNA 1998 — Mojmír HORYNA: Dientzenhoferové. Praha 1998
- HORYNA 2005 — Mojmír HORYNA: Kryštof Dientzenhofer. Praha 2005
- HORYNA/KUČERA 1998 — Mojmír HORYNA / Jaroslav KUČERA: Dientzenhoferové. Praha 1998
- HRADEC 1933 — Josef HRADEC: Chlum sv. Maří v rozkvětu. In: Od Karlova mostu, ročník VI. 1933
- JACKSCHE 1882 — Franz JACKSCHE: Der ritterliche Orden der Kreuzherren mit dem roten Sterne, Würzburg/Wien 1882
- JACKSCHE 1904 — Franz JACKSCHE: Geschichte des ritterlichen Ordens der Kreuzherren mit dem roten Sterne. Prag 1904
- JIRIŠTĚ 1997 — Joannis Nep. JIRIŠTĚ: Necrologium ordinis militaris crucigerorum cum rubea stella. Pragae 1997
- KAMPER 1933 — Otakar KAMPER: Hudba v řádu: In: BĚLOHLÁVEK 1933a
- KAMPER 1936 — Otakar KAMPER: Hudební Praha v XVIII. věku, Praha 1936
- KELNAR/KLUKOVÁ/MATYÁŠOVÁ/RAJDLOVÁ 2011 — Vladimír KELNAR / Lenka KLUKOVÁ / Eva MATYÁŠOVÁ / Lenka RAJDLOVÁ (eds.): Svatá Anežka Česká, princezna a řeholnice (kat. výst.). Praha 2011

- Kilián Ignác Dientzenhofer 1989 — Kilián Ignác Dientzenhofer a umělci jeho okruhu (kat. výst.). Praha 1989
- KNETLOVÁ 2009 — Hana KNETLOVÁ: Chebská komenda křižovníků s červenou hvězdou za komturství Jiřího Runnera z Chvalšín (1609–1632) (diplomová práce na Filozofické fakultě UK v Praze). Praha 2009
- KROUPA/ŠEFERISOVÁ LOUDOVÁ/KONEČNÝ 2009 — Jiří KROUPA / Michaela ŠEFERISOVÁ LOUDOVÁ / Lubomír KONEČNÝ (eds.): Orbis Artium, K Jubileu Lubomíra Slavíčka. Brno 2009
- LORENZ 1964 — Willi LORENZ: Die Kreuzherren mit dem roten Stern. Königstein 1964
- LUDVÍK 1928 — Michael LUDVÍK: Kult dřeva kříže vůbec a zvláště v řádu křižovníků s červenou hvězdou. In: Od Karlova mostu I. Praha 1928
- MATSCHÉ 1991 — Franz MATSCHÉ: Kostel sv. Maří Magdalény K. I. Dientzenhofera v Karlových Varech. In: Umění XXXIX, 1991
- MENZEL 1978 — Beda Franz MENZEL: Abt Othmar Daniel Zinke. Ottobeuren 1978
- NEUMANN — Jaromír NEUMANN: Petr Brandl (strojopis v knihovně Národní galerie v Praze v přípravě do tisku)
- NEUMANN 1967 — Jaromír NEUMANN: Jan Kryštof Liška. In: Umění XV, 1967, 164–166
- PANOCH 2013 — Pavel PANOCH: Claude Paradin v Praze. „Mluvící průčelí“ kostela sv. Františka Serafinského na Starém Městě. In: PETRASOVÁ/PLATOVSKÁ 2013
- PLANNER 1967 — František PLANNER: Jan Beckovský o sv. Janu Nepomuckém. In: Se znamením kříže. Řím 1967, 199–202

POCHE/PREISS 1948 — Emanuel POCHE / Pavel PREISS: Jan Krzysztof Liška. Przyczynki do studium nad twórczością. In: Roczniki sztuki slaskiej 7, 1970

POŚPIECH 2012 — Remigiusz POŚPIECH: Franz Ludwig Poppe (1671–1730) - Opolanin w Pradze. In: Franciszek WOLNIK (ed.): Kościół na Śląsku. Opole 2012, 177–186

POŠMOURNÝ 1932 — Josef POŠMOURNÝ: Deník křižovnického velmistra Jiřího Ignáce Pospíchala (z let 1662–1696). In: Od Karlova mostu, ročník V. 1932

PREISS 1986 — Pavel PREISS: Italští umělci v Praze. Praha 1986

PREISS 2013 — Pavel PREISS: Reiner. Praha 2013

PUČALÍK 2003 — Marek PUČALÍK: Ikonografie řádu křižovníků s červenou hvězdou (nepublikovaná diplomová práce na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze). Praha 2003

PUČALÍK 2006a — Marek PUČALÍK: Komenda řádu českých křižovníků a kostel sv. Josefa v Bratislavě (bakalářská práce na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze). Praha 2006

PUČALÍK 2006b — Marek PUČALÍK: Projekt k založení křižovnické komendy v Bratislavě a historické pozadí. In: Ars 39, 2006, 213–224

PUČALÍK 2008 — Marek PUČALÍK: Ikonografický program chrámu sv. Karla Boromejského ve Vídni (diplomová práce na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze). Praha 2008

ROYT 1999 — Jan ROYT: Obraz a kult v Čechách. Praha 1999

ROYT 2006 — Jan ROYT: Franziska Sybilla Augusta markraběnka Bádenská jako „Druhá Helena“. K ikonografii výzdoby zámeckého kostela sv. Kříže v Rasstattu. In: Beket BUKOVINSKÁ / Lubomír SLAVÍČEK: Pictura verba cupit. Praha 2006

SÁDLO 1929 — Vojtěch SÁDLO: Klášter a kostel křížovníků s červenou hvězdou v Praze (nepublikovaná disertační práce na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze). Praha 1929 (archiv UK č. 65)

SÁDLO 1935 — Vojtěch SÁDLO: Vnitřní zařízení kostela sv. Františka u křížovníků na Starém Městě pražském: In: Ročenka kruhu pro pěstování dějin umění. Praha 1935

SÁDLO 1936 — Vojtěch SÁDLO: Návrh sochaře Osvalda Josefa Wendy na sousoší Panny Marie v Karlových Varech. In: Ročenka kruhu pro pěstování dějin umění. Praha 1936

SEDLMAYER 1977 — Hans SEDLMAYER: Johann Bernhard Fischer von Erlach. Stuttgart 1977

STEFAN 1926 — Oldřich STEFAN: Příspěvky k dějinám české barokní architektury. O poměru křížovnických plánů k vídeňským stavbám. In: Památky archeologické 35, Praha 1926

STOLÁROVÁ/VLNAS 2010 — Lenka STOLÁROVÁ / Vít VLNAS (eds.): Karel Škréta 1610–1674, doba a dílo (kat. výst.) Praha 2010

ŠRONĚK 2006 — Michal ŠRONĚK: Jan Jiří Heinsch (1647–1712): malíř barokní zbožnosti. Praha 2006

ŠTĚPÁNEK 1979 — Pavel ŠTĚPÁNEK: Jan Kryštof Liška a tzv. Puchnerova archa. In: Umění XXVII, 1979, 146–153

TIBITANZLOVÁ/PUČALÍK 2013 — Radka TIBITANZLOVÁ / Marek PUČALÍK: Josef Vojtěch Hellich a jeho podíl na beatifikačním procesu Anežky České. Praha 2013 (v tisku)

TISCHEROVÁ 2013 — Jana TISCHEROVÁ: Matěj V. Jäckel. Praha 2013

TUDETIUS — Antonius TUDETIUS: Epitome historica Sacri Mil. Ord. Crucigerorum cum rubea stella ex variis famosis Scriptoribus,

Historicis, et ipsis Sacri Ordinis Archivorum documentis authenticis,
jam olim conscribi septa a Rev. Per. Ac Ampl. D. D. Mich .Jo.Fibiger.

VÁCHA/VESELÁ/VLNAS/VOKÁČOVÁ/2009 — Štěpán VÁCHA / Irena
VESELÁ / Vít VLNAS / Petra VOKÁČOVÁ: Karel VI. a Alžběta
Kristýna. Praha 2009

VLČEK 1996 — Pavel VLČEK a kol. (ed.): Umělecké památky Prahy,
Staré Město a Josefov. Praha 1996

VLNAS 1988 — Vít VLNAS: Sběratelství mezi barokem a
osvícenstvím (diplomová práce na Filosofické fakultě Univerzity
Karlovy v Praze). Praha 1988

VLNAS 2001a — Vít VLNAS (ed.): Sláva barokní Čechie. Praha 2001

VLNAS 2001b — Vít VLNAS: Princ Evžen Savojský. Praha 2001

VLNAS 2013 — Vít VLNAS: Jan Nepomucký. Praha 2013

VOIT 1982 — Pál VOIT: Franz Anton Pilgram, Budapest 1982

WOJTYLA 2010 — Arkadiusz WOJTYLA: „Hoc signum erit in coelo.“
On the Iconographical Programme of the Church of the Knights of the
Cross with the Red Star by Charles Bridge in Prague. In: Umění
LVIII, 2010, 102–122

ZACHARIAS 1960 — Thomas ZACHARIAS: Joseph Emanuel Fischer
von Erlach. Wien/München 1960

ŽÁK 1911 — Alfons ŽÁK: Österreichisches Klosterbuch. Wien/L

H) Shrnutí

The paper aims on the cultural life of Francis Matthew Böhmb (1722–1750), a native of Lubenec (Bohemia), Superior General of the Order of Crusaders with the Red Star in Prague. The Grand Master of the Order took the vows under the rule of sophisticated, erudite lawyer Grandmaster Martin Constantine Beinlich and in the second half of the 17th century tread in the steps of the Restorer of the Order, George Ignatius Pospichal. Sophisticated Böhmb became parish priest in Carlsbad first. It was in 1720 when the General Prior called him to Prague as a Prior and after Beinlich's death was, on the feast of St. Agnes in March 2, 1722, unanimously elected Grand Master.

Thesis followed particularly the cultural activities of the forenamed prelate, in the time of the day-to-day duties of the convent *ad Pedem Pontis*. It was Beinlich, beginning to negotiate an extended Order range beyond the borders of the Czech Kingdom, however it was Böhmb's duty to realize this idea when, in 1723, he installed the Knights of the Cross in Bratislava (*Pressburg*), and ten years after, in Vienna. In Bratislava he let to build a new commendam's hospital there, as in Vienna, where he used the newly erected prestigious church of St. Charles Borromeo. At home he, in the thirties of the 18th century, let the church of St. Mary Magdalene in Carlsbad being built.

Working for the Order there was Kilian Ignaz Dientzenhofer, as well Vaclaw Lawrence Reiner, who in the early twenties frescoed

Mathey's dome of the of St. Francis church „*ad Pedem Pontis*” and delivered some canvases to other monastic churches. Böhmb let to build new buildings in villages and towns, lived cultural life of the provincial prelate. As his work testifies, he knew personally almost all of the famous high Baroque builders. A notable chapter is his love for music that in the time of his Generalate, was well cultivated in the church of St. Francis where extremely good music was performed, famous oratorios and other works inclusive.

The paper is divided into chapters and subchapters, starting by 17th century when it was necessary to prepare the era for the new Grand Master Wallenstein, time when the Order was knighted in 1675, and needed new representative efforts. General Prior got acquainted with Charles VI., his wife Elisabeth Christine, and Mary Therese. His patronage used such high social contacts with the royal court, especially through churches like St. Charles Borromeo in Vienna (*Karlskirche*) and of St. Mary Magdalene in Carlsbad.

There is an episode of close relationship with bishop – Maurice of Saxony, a frequent visitor to the convent at the bridge base in Prague and other buildings. The paper ends with the General's golden jubilee of monastic profession in 1745 and ended by church building in Revnice, the construction of which started in 1749, but was completed by his successor Julius Waha. Böhmb died February 1, 1750, buried in St. Francis Church in Prague.

Aim of this PhD thesis was to bring to a wider acquaintance once an important personality of Prague spiritual and cultural life of the High Baroque

I) Anotace

Práce se zaměřila na generálního představeného křižovníků s červenou hvězdou v Praze, Františka Matouše Böhmba, rodáka z Lubence (1722–1750). Tento velmistr vstoupil do řádu za kultivovaného, právnicky vzdělaného velmistra Martina Konstantina Beinlicha, a kráčel posléze ve stopách, jaké již hluboce zanechal předtím Jiří Ignác Pospíchal, Obnovitel řádu v druhé polovině 17. století. Kultivovaný Böhmb se stal nejprve farářem v Karlových Varech, v roce 1720 ho povolal generál za převora do Prahy a po Beinlichově smrti byl jednomyslně zvolen velmistrem na svátek sv. Anežky, 2. března 1722. Práce sleduje zejména kulturní aktivity zmíněného preláta, jež byly zasazeny do „každodennosti“ konventu ad pedem pontis. Již Beinlich začínal vyjednávat o rozšíření řádu mimo hranice Českého království, ovšem až Böhmb tuto myšlenku dokončil, když v roce 1723 uvedl křižovníky do Prešpurku a za deset let do Vídně. V Prešpurku nechal zbudovat novou komendu s hospitálem, ve Vídni též, ovšem již u nově zbudovaného prestižního kostela sv. Karla Boromejského. I na domácí půdě dal ve třicátých letech 18. století zbudovat chrám sv. Maří Magdalény v Karlových Varech. Kromě Kiliána Ignáce Dientzenhofera pracoval v jeho době pro řád Václav Vavřinec Reiner, jenž už počátkem dvacátých let vymaloval freskou kupoli Matheyova kostela sv. Františka u mostu a dodal i několik pláten do dalších řádových kostelů. Böhmb zadával nové stavby jak na vesnicích, tak ve městech, žil kulturním životem zemského preláta, a jak práce

dosvědčuje, znal se téměř se všemi slavnými stavebníky vrcholného baroka. Pozoruhodnou kapitolou je jeho vztah k hudbě, jelikož za jeho generalátu se pěstovala v kostele sv. Františka nesmírně kvalitní hudba, včetně slavných oratorií i dalších produkcí. Práce je strukturována do kapitol i podkapitol, započala již 17. věkem, poněvadž bylo nutno uvést čtenáře do období velmistra Valdštejna, za něhož byl řád v roce 1675 povýšen do rytířského stavu, a bylo třeba nového reprezentačního úsilí. Generál se setkával jak s Karlem VI. s manželkou Alžbětou Kristýnou, tak i s Marií Terezií. Jeho mecenát se odvíjel i z tohoto přátelství k panovnickému dvoru, zejména ve vztahu ke Karlskirche a Karlovým Varům. Epizodou je těsný vztah s litoměřickým biskupem Mořicem Saským, častým návštěvníkem konventu u mostu i jinde. Práce končí generálovým zlatým jubileem řádové profese v roce 1745. Celek uzavřela stavba kostela v Řevnicích, s jehož stavbou započal roku 1749, ovšem dokončil ji až nástupce Julius Waha. Böhmb zemřel 1. února 1750 a byl pohřben u Sv. Františka. Úkolem doktorské práce byla snaha uvést ve známost kdysi významnou osobnost pražského duchovního a kulturního života vrcholného baroka.

Klíčová slova

mecenát – velmistr – Praha – špitál – křižovníci – baroko

Mecenat – Grand master – Prague – Hospital – Knights of the Cross –
Baroque